

Іван Желем

Ой верше мій, верше...

З циклу: *Оповідання старого Лемка – уїка Демка . записал Ваньо Желем з с. Вапенне*

Якбы вам дахто повідал, же Фырдей не єст найвыжша гора в світі, то не вірте йому, бо він бреше, або вас циганит. Бо найвыжша гора в світі то Фырдей, тот, што находить ся медже Вапенным а Боднарком, біля самого Розділя. І не смійте ся, бо вшиты знають, же то правда. А небіжка моя баба, як я был іщы маленькій, то мі завсе повідала, же з нього видно аж піл світа. Вы може зас тому не вірите? То я сам переконал ся, же то тіж правда.

Як я юж кус підріс і мал деси коло вісем років, то мы з Фецком Бодаком і Ваньом Шопом вылізли аж на самий верх Фырдея, бо все нас барз кортило увидіти одтамаль аж піл світа.

Мы пішли коло лазенок, в яких купали ся в болоті, котре ладні звало ся боровина, хворы люде, што приїзджали до Вапенного з Горлиц, Біча, Ясла, Змигорода і інчых міст, а по двох-трёх тыжнях одїзджали домоу уж здоровы. А дальше при самым Фырдеі была студня, з якої текла вода для тых лазенок. Хоц вода в ній заносила згнилыма яйцями, але хворым барз помагала, а такой воды нигде більше не было. Кус выжше на Фырдеі были газдівскы поля засаджены зімяками і засіяны ярцьом, а іщы дальше, то юж росли самы крякы – березина, ліщына і тернина, в яких пасла ся худоба. Мы драпали ся дальше помедже яловец і добрі засапаны нарешті вылізли на самий вершок Фырдея.

- О, як ту барз високо, - повідат найстарший з нас, Фецко.

Мы розсмотрили ся і переконали ся, же з Фырдея видно барз далеко. На пілніч од нас, деси там в долині, лежала Боднарка, а поза гором, направо Фолюш. Дальше за гором Пагорина і інчы польскы села, а іщы дальше, за сивым туманом, деси аж там на краю світа, стояло велике місто Ясло, в яком небіжка моя баба была за свого жытя аж два раз.

Збоку, тіж далеко в долині тягнуло ся Розділя, а дальше Лепинки і аж до Біча, де мій уїко Онуфер возил тесаний камін на будову хыж, інчы польскы села. Наліво в шырокій зеленій долині, як в гнізді, до самой церкви притулила ся Мацина. Єй перерізала дорога,

што ішла дальше на захід през Мацинky і Санкову до Горлиц. Горлиці то было такє величье місто, в яком была желізна колей, а моя мама каждый віторок продавала яйця і масло і купувала мі файны білы булky-кукелky.

А на полудне од нас в глубокій ярузі над річком лежало наше рідне село Вапенне. З вершыны Фырдея і його соломяны стріхы і сады коло хыж, і узкы клаптикы поля были іщы меншы, але файнійшы.

- О, якє красне наше село, - выкрикнул зас тот самий Фецко. – І праві ціле окружене лісом: ту Вапенник, там Мацинскій ліс, з того боку Фырдей, а там зас гора Верх.

На тым Версі было кілька кошар, кади пастухы заганяли на ніч худобу, яку ціле літо пасли на горах. Попід Мацинским лісом діставали нафтову ропу і там стояло дуже нафтовых шыбів. Мы, хлопчыска, часто ходили там смотрити, як дістають тоту чорну мазуту і знали зме, же тоты шыбы сут барз высокы. Але одталь, з Фырдея і они были маленькы і стояли деси там глубоко в долині.

Поза верхом было село Пригонина, але нам єй не было видно за гором, лем зме виділи другу гору – Корнуту, тіж порослу темным лісом. За ньом были села Бортне, Святкова і інчы, а з другого бока Пстружне, Ропиця, Маластів. Але тоты села лежали в долинах медже гребенями гір і нам видно было лем верхы тых гір. Они выступали єден споза другого так, якбы цікаво приглядали ся до нас і чым дальше од нас, тым барже

синіли ся їх верхы і лісы, што їх покрывали. А іщы дальше і тоты горы і тоты лісы розпливали ся в прозорій синяві, што вісіла медже земльом і небом і лем орлы, горды мешканці карпатських верхів, спокійно кружыли в ній чатуючы здобыч.

Мы долго стояли як зачаруваны і не могли зме насмотрити ся на тоту вшытку красоту. І коли зме сходили юж вниз, то нам здавало ся, же мы наравду виділи аж піл світа.

А пак-потім доля розметала нас по ріжних краях. Виділ ріжны землі і моря, безконечны степы і высокы горы, великы міста і маленькы села. Але николи уж нияка гора не здавала ся мі така висока, як тот Фырдей в Карпатах, бо з жадной не было видно аж піл світа – прекрасну Лемковину.

А гнескы, як часом згадам собі тоту гору в Карпатах, то часом одразу зачынам співати стару лемківску співанку:

Ой верше мій, верше,
Мій зелений верше,
Юж мі так не буде,
Як мі было перше.